

# Arbetskraftsinvandring – ett nationellt och regionellt perspektiv

## Työvoiman maahanmuutto – kansallinen ja alueellinen näkökulma

Arbetskraftsinavndring i Österbotten Työperäinen maahanmuutto Pohjanmaalla

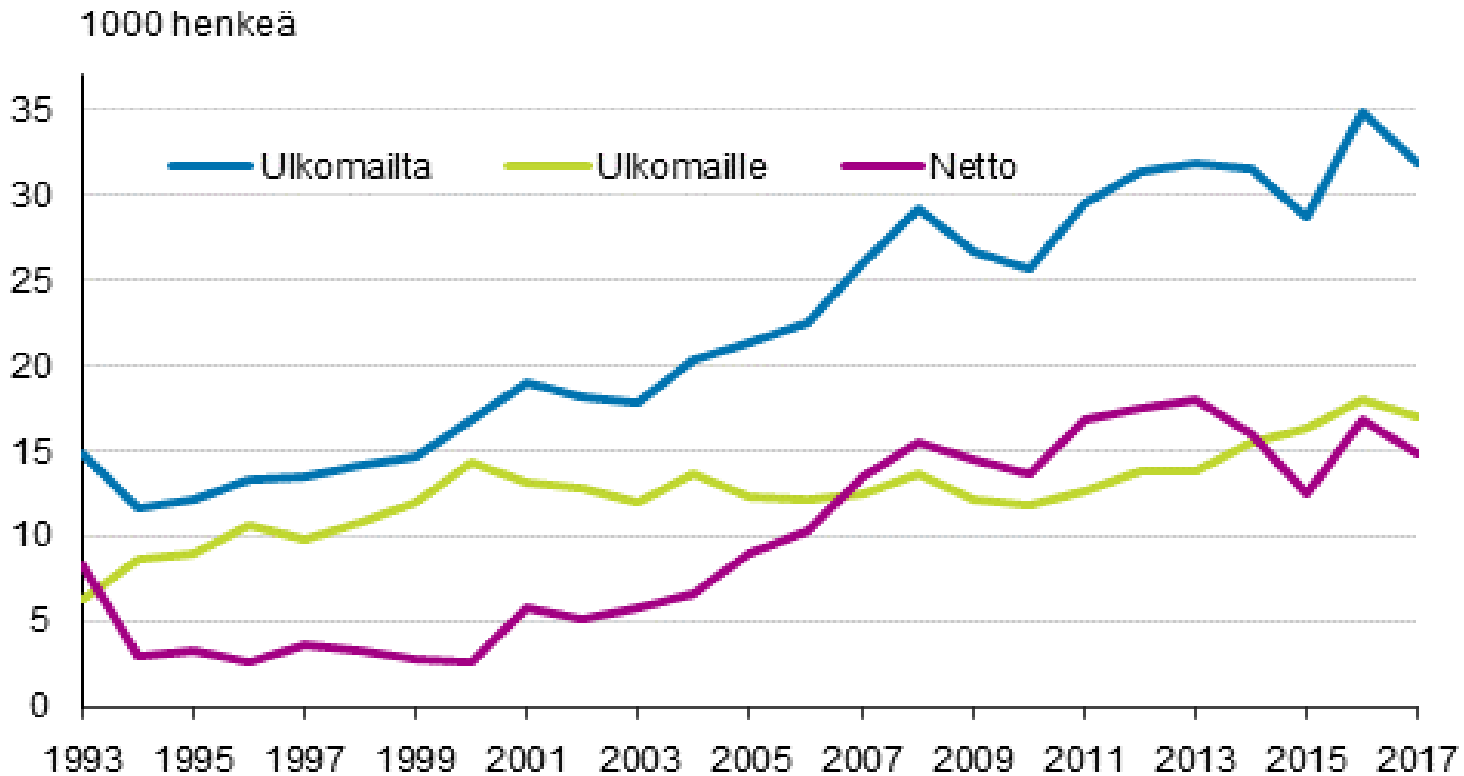
1.11.2018

Olli Sorainen



Ministry of Economic Affairs  
and Employment of Finland

# Suomen ja ulkomaiden välinen muuttoliike 1993–2017



Ulkomaan kansalaisia maahanmuuttajista 75 % maastamuuttajista 60 %.

Lähde: Tilastokeskus ([http://www.stat.fi/til/muutl/2017/muutl\\_2017\\_2018-10-30\\_tie\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/muutl/2017/muutl_2017_2018-10-30_tie_001_fi.html))



# Maahanmuuton rakenne Suomessa

- **Vuosittainen maahanmuuttovirta pysyvään muuttoon (väestörekisteriin) koostuu perusteittain:**
  - perhesyyt, noin 40 %
  - humanitaariset syyt, noin 30 %
  - opiskelu, noin 15 %
  - työ ja yrittäminen, noin 10 %
  - muut syyt, noin 5 %
- **Osuuksissa on paljon alueellista ja jonkin verran vuosittaista vaihtelua, mutta perhesyyt on suurin lähes kaikkialla ja yleensä aina.**
- **Pysyvään maahanmuuttoon johtavat lähinnä perhesyyt ja humanitaariset syyt, työ ja opiskelu vähemmässä määrin.**
- **Poismuuttavat ulkomaalaiset ovat yleensä työn tai opiskelun perusteella maahan muuttaneita, perhesyistä ja humanitaarisin perustein muuttaneet muuttavat harvemmin pois.**
- **(Myös poismuuttavat Suomen kansalaiset ovat yleensä työelämässä.)**

# Ulkomailta Suomeen tulevat työntekijät (muutkin kuin pysyvästi muuttavat, vuositasolla)



- Suurin ryhmä ovat toisen EU-maan kansalaiset (*vapaa liikkuvuus, myös useita kymmeniä tuhansia vuodessa*). Suuri osa lähetettyjä työntekijöitä.
- Toiseksi suurin ryhmä ovat viisumilla tai viisumivapaasti tulevat kausityöntekijät, kuten marjanpoimijat (ei tarveharkintaa, *yli kymmenen tuhatta vuodessa*). Maa- ja puutarhatalouden kausityöntekijöistä lähes 50 % on ulkomaalaisia.
- Tarveharkintaisen työntekijän oleskeluluvan turvin maassa työskentelee vuosittain alle 8 000 henkilöä (*suorittavan tason töissä*).
- Ulkomaalaisille huippuosajille myönnettyjen oleskelulupien määrä on muutamia tuhansia vuodessa (*pääasiassa ICT-ala, ei tarveharkintaa*).
- Lisäksi työmarkkinoilla on muulla kuin työnteon perusteella oleskelevia ulkomaalaisia (*opiskelijoita, perheenjäseniä, turvapaikanhakijoita jne.*). Myös jonkin verran ulkomailta Suomeen etätyötä tekeviä.

**→ Vrt. 15-64-vuotiaan työvoiman kokonaismäärä 2,6 miljoonaa. → Ulkomaalaisia on työvoimasta alle 2-3 %, vaikka maassa pysyvästi asuva ulk. työvoimakin laskettaisiin mukaan. Luku on pohjoismaisittain ja eurooppalaisittan pieni.**

# Miksi Suomeen haetaan niin vähän ulkomaista työvoimaa?



- Yritykset eivät suuremmin rekrytoi ulkomailta, vaikka voisivat niin tehdä.
- Suomen yritys rakenne on pienyritysvaltainen ja vain harvat tavoittelevat kasvua. PK-yrityksillä on rajalliset resurssit (kalliiseen) ulkomailta rekrytointiin.
- Työvoiman käyttötapojen muutokset eli joustojen hakeminen ei tue pysyvää rekrytointia edes ulkomailta. Monilla aloilla ulkomainenkin työvoima on pääasiassa vuokrattua (esim. rakentaminen, matkailu).
- Ulkomailta rekrytointi on kalliimpaa ja hankalampaa kuin Suomesta rekrytointi. Työnvälityspalveluna käytännössä vain Eures.
- Ulkomailta rekrytointi on Suomessa ”uusi asia”, toisin kuin muualla Euroopassa, ulkomailta rekrytointi oli jäissä sotien jälkeen 1980-luvulle asti.
- Myös työyhteisön asenteilla on vaikutusta.
- Kärjistäen sanottuna EU/ETA-alueen ulkopuolelta rekrytoivat yhtäältä suurimmat yritykset ja toisaalta yritykset, joissa työnantaja on samaa kansalaisuutta kuin rekrytoitava työntekijä.
- Kontekstitekijänä työvoiman tarjonnan niukentuminen voi muuttaa tilannetta.

# Miksi Suomeen hakeutuu niin vähän ulkomaista työvoimaa?



- Työnteon perusteella haetuista luvista myönnetään 85 - 95 %, joten lupajärjestelmä ei ilmeisesti ole suurikaan este. Suurta osaa ulkomaisesta työvoimasta lupajärjestelmä ei koske lainkaan.
- Myönteisiä vetovoimatekijöitä Suomessa on, mutta lupahakemusten vähäisyyden syiksi on (aikojen saatossa) todettu mm.:
  - Suomen yhteiskuntaan ja Suomen työmarkkinoihin liittyvät vetovoimahaasteet
  - Suomalaisten työpaikkojen kilpailukyky (palkkaus, verotus jne.)
  - Suomen kieli jne.
  - Esiin nousseet epäkohdat ulkomaalaisten työntekijöiden kohtelussa (puskaradio toimii)
  - Myöhään alkanut työmuutto, työn perässä muuttaneiden ulkomaalaisyhteisöjen pienuus (puskaradio ei toimi)
  - Vähäinen tietoisuus Suomen myönteisistä vetovoimatekijöistä, systemaattisen ja pitkäjänteisen Suomi-markkinoinnin vähäisyys
- Suomen vähäisen vetovoimaisuuden syy on paljon moniulotteisempi kuin vain kysymys lupajärjestelmästä.

# Miksi Suomeen jää niin vähän ulkomaista työvoimaa?



- Suomessa kyllä on maahanmuuttajien yhteisöjä (puskaradio, vertaistuki), mutta ei välttämättä niistä kansalaisuuksista, jotka tulevat työntekijöinä. Työpaikoillakin usein vertaistukea vain vähän.
- Työhön perehdytyksen ohella myös työssä tarvittavan kielitaidon opettaminen on ollut lähinnä työnantajan vastuulla. Pienissä yrityksissä resurssit tähän ovat usein vähäiset.
- Työntekijöille ja heidän perheenjäsenilleen ei ole ollut asettautumispalveluja tarjolla muuten kuin projektiluonteisesti (ja jos niitä on, niillä ei ole kysyntää). Projektien oppeja ei ole saatu systemaattisempaan käyttöön tai virheistä ei ole opittu riittävästi.
- Kotouttamislain piirissä ovat käytännössä olleet vain TE-toimiston tai sosiaalipalvelujen asiakkaat.
- Työn perässä liikkuvat ovat usein nuoria, ja nuoret liikkuvat enemmän kuin vanhempi väestö.



# Mitä valtakunnallisesti on menossa?

- Työvoiman maahanmuutto on ollut yksi nykyisen hallituksen kiistakapuloista.
- Tammikuussa 2018 hyväksyttiin hallituksen maahanmuuttopolitiikkaohjelma, jossa pääpaino on työvoiman maahanmuuton edistämisessä. Pääosin toimeenpano jää seuraavalle hallitukselle.
- Tämänhetkinen ohjelman toimeenpano liittyy Suomen vetovoimaisuuden lisäämiseen ja asettautumispalvelujen ideoimiseen ("Talent Boost") sekä lupakäsittelyjen sujuvoittamiseen ("pullonkaulojen" poistamiseen).
- Euroopan työnvälitysverkostoa Euresia uudistetaan ja laajennetaan yksityisiin toimijoihin. Kyse osin komission aloitteesta, työvoima yritetään saada paremmin liikkeelle koko EU-alueella.
- Kotouttamisen painopisteeksi nostettu entistä voimakkaammin työllistyminen. Kotouttamisasiat siirrettiin jo 2011 SM:stä TEM:iin.





# Valtakunnallisuus vs. alueellisuus

- Maahanmuuton sääntely ja rakenteet pääosin valtakunnallisia, mutta maahanmuuton veto- ja pitotekijät osin myös alueellisia ja paikallisia.
- Alueiden kesken ratkeaa se, minne työvoiman maahanmuutto Suomessa suuntautuu. Kasvukeskuksissa on usein saavutettu myönteinen imu myös työvoiman maahanmuutossa.
- Valtakunnallisten maahanmuuttopolitiikkaohjelmien heikkoutena on hallituskausittaisuus ja keskimääräisyys. Alueellisella toiminnalla on parempi mahdollisuus pitkäjänteisyyteen, systemaattisuuteen ja konkreettisuuteen.
- Uudet innovaatiot usein syntyvät käytännössä eli ruohonjuuritasolla.
- Yleisen mielipiteen tuki työvoiman maahanmuuttopolitiikalle voi olla helpompi saavuttaa, kun toiminta kytkeytyy konkreettiseen tarpeeseen eikä poliittiseen argumentointiin.
- Eri yritys-, viranomais-, oppilaitos- ja muiden toimijoiden on helpompi löytää toisensa konkreettisissa rekrytointihankkeissa.



# Alueellisia toimintasuuntia

- Alueellisia toimia tarvitaan, valtakunnallinen maahanmuuttopolitiikka ei riitä.
- Pitäisikö toimia rakentaa vähittäin ja siten tukevammalle perustalle ja yleisen mielipiteen tuki paremmin saavuttaen?
- Tarvitaanko suunnitelma B taloudellisen taantumun varalle? Tällaista on valtakunnallisesti vaikea tehdä.
- Perheenjäsenet käyttämätön voimavara? Perheenjäsenillä on rajaton työnteko-oikeus. Samoin opiskelijat - Suomessa tutkinnon suorittaneelle myönnetään työnhakulupa + työlupa ilman harkintaa, jos töitä löytyy (myös opintojen aikaista työnteko-oikeutta ollaan laajentamassa).
- Horisontaalinen ja vertikaalinen verkostoituminen?
- Alueellisia ohjelmainstrumentteja ovat muun muassa alueellinen työlupalinjaus ja kuntien kotouttamisohjelmat, joillain alueilla myös työllisyys-, kotouttamisen ja maahanmuuton aiesopimukset.



# Sammanfattning

- **Invandring finns och det ökar men arbetskraftsinvandringen i Finland är fortfarande på relativt låg nivå jämfört med de andra länderna i Norden och i Europa.**
- **Arbetskraftsinvandringen leder mindre sällan till permanent invandring än de andra formerna av invandring. Utmaningen för att främja arbetsinvandring är alltså betydlig.**
- **Arbetskraftsmigrationen är inriktat regionalt på sådana orter som är attraktiva. Detta ger möjligheter för regionala åtgärder och bättre utbud av utländsk arbetskraft.**
- **Regionala åtgärder kompletterar riksomfattande invandringspolitiken. Konkreti och innovationer utvecklas i orter.**
- **Riksomfattande politik skulle kanske mera grundas på inhemska regionala innovationer och erfarenheter och inte bara på utländska eller teoretiska modeller.**



**Kiitos! Tack!**  
**[olli.sorainen@tem.fi](mailto:olli.sorainen@tem.fi)**